

міжнародна сертифікація системи управління якістю науково-освітньої діяльності й освітніх програм є гарним підтвердженням (зовнішньою валідацією) високої якості процесів підготовки фахівців у ВНЗ.

Як правило, процедура сертифікації починається зі встановлення контакту між зацікавленим підприємством і службою із сертифікації. Це може відбуватися письмово, по телефону або при особистому контакті, так і на інформаційних зустрічах, семінарах або в будь-якій іншій формі. Після цього в ході інформаційної бесіди обговорюються мета й користь сертифікації, основні передумови для сертифікації; процес проведення процедури сертифікації; передбачувані витрати на сертифікацію; передбачувані терміни; необхідність залучення консультантів і аудиторів, що володіють спеціальними галузевими знаннями, і т.д.

На основі отриманої в бесіді інформації сертифікаційна служба становить індивідуальну пропозицію з проведення експертизи й сертифікації системи управління якістю для зацікавленого ВНЗ. За правильне проведення всієї експертної процедури сертифікації на всіх фазах відповідальним є керівник аудиту.

Після того, як ми розглянули деякі критерії якості вищої освіти та розглянули найочевидніші шляхи покращення системи управління якістю освіти у технічному ВНЗ, необхідно на останок зазначити деякі заходи, що допоможуть у реалізації взаємозв'язки критеріїв оцінки якості вищої освіти на європейському просторі. Необхідно установити офіційні взаємозв'язки з організаціями, що відповідають за гарантування якості вищої освіти в Європі. Співпраця міжнародних організацій з Україною з питань гарантії якості має відбуватися як на рівні університетів (внутрішня оцінка), так і на міжуніверситетському рівні – зовнішня оцінка якості.

Внутрішнє: оцінювання можуть здійснювати експерти з університетів-членів Європейської асоціації університетів, зовнішнє оцінювання – Європейська мережа забезпечення якості. Важливо забезпечити діяльність європейської системи якості освіти як постійно діючої системи. На цьому етапі можлива участь України в цій організації на рівні експертів. Ураховуючи готовність державної системи забезпечення якості, необхідно спланувати виконання Україною відповідних вимог Болонського процесу, а саме: визначення обов'язків державних органів; створення узгодженої системи оцінювання програм і вищих навчальних закладів, включаючи внутрішню і зовнішню оцінки; адаптацію систем акредитації, атестації та визначення процедур порівняння; створення мережі оцінки якості; створення набору погоджених стандартів і процедур для забезпечення якості; створення адекватної системи перевірки та забезпечення якості, акредитації кваліфікаційних організацій [6, с. 385].

ЛІТЕРАТУРА

1. Циба В. Т. Основи теорії кваліметрії: Навч. посіб./ В. Т. Циба. – К.: ІЗІН, 1997. – 160с.
2. Ніколаєнко С. Якість вищої освіти в Україні: погляд у майбутнє / С.Ніколаєнко // Вища школа. – 2006. – №2. – С. 3 – 22
3. Коровкин М. В. Система менеджмента качества в вузе / М. В. Коровкин, С. Б. Могильницкий, А. И. Чучалин // Инженерное образование. – 2005.– №3.– С. 62–73
4. Яременко Л. М. Підвищення якості вищої освіти як мета фінансового управління / Л. М. Яременко // Гуманітарний вісник ДВНЗ. – Переяслав-Хмельницький, 2006. – С. 553–558.
5. Алексєнко В. І. Забезпечення моніторингу якості роботи у вищих навчальних закладах /В. І. Алексєнко // Гуманітарний вісник ДВНЗ. – Переяслав-Хмельницький, 2006. – С. 14 – 18.
6. Згуровський М. З. Болонський процес: головні принципи та шляхи структурного реформування вищої освіти України [підручник] / М. З. Згуровський. – К.: НТУУ “КПІ”, 2006. – 544 с.

УДК 378.147

Вятчанина Л. І.

Київський славістичний університет

Вятчанина С. В.

Національний університет фізичного виховання і спорту України

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ – КЛЮЧОВА ПОЗИЦІЯ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ

У статті йдеться про досвід Київського славістичного університету щодо підготовки фахівців рівня «магістр» зі спеціальності «Управління навчальним закладом»: здобутки та проблеми розбудови спеціальності в світлі ключових позицій Болонського процесу.

Ключові слова: Болонський процес, якість освіти, спеціальність «Управління навчальним закладом».

Вятчанина Л. І., Вятчанина С. В. Обеспечение качества образования – ключевая позиция Болонского процесса. В статье раскрывается опыт Киевского славистического университета по подготовке магистрантов по специальности «Управление учебным заведением»: достижения и проблемы развития специальности в свете ключевых позиций Болонского процесса.

Ключевые слова: Болонский процесс, качество образования, специальность «Управление учебным заведением».

Vyatchanin L., Vyatchanin S. Ensuring the quality of education - the key position of the Bologna process. The article deals with the experience of the Kyiv Slavonic University for graduate training in the specialty "Management of the institution": achievements and problems of the profession in light of the key points of the Bologna process.

Key words: Bologna process, quality of education, specialty "Management of the institution."

Наприкінці ХХ ст. світову спільноту охопила хвиля реформування національних систем освіти. Передусім це пов'язано з процесами глобалізації і інтеграції світового освітнього простору, необхідністю задоволення різноманітних освітніх потреб громадян і суспільства, підвищення конкурентності і якості освіти в умовах відкритого суспільства.

Особливо активно реформування освіти відбувається в країнах Європи, що відображено в декларації Болонського процесу (19 червня 1999 р.), які започаткували нові форми співпраці в галузі вищої освіти, спрямовані на відкритість освітнього простору, взаємне визнання освітніх кваліфікацій і дипломів. Однією з ключових позицій європейської вищої освіти визначається контроль якості відповідно до вироблених стандартів освіти.

Після приєднання України до Болонського процесу і підписання Болонської декларації у 2005 р. в суспільстві виникає попит на фахівця, здатного до вирішення різного роду проблем в умовах невизначеності та ризиків на основі особистісно орієнтованої освітньої парадигми навчання. Характеристика майбутньої професійної діяльності при цьому істотно змінюється: з чітко регламентованої вона стає невизначеною, багатоаспектною, інноваційною.

Міжнародна спільнота розглядає сьогодні якісну освіту як одну з необхідних умов успішного розвитку країни, індикатором високої якості життя, основною метою та пріоритетом розвитку суспільства в ХХІ ст.

Не випадково серед характеристик так званого індексу росту людського потенціалу (ІРЛП), за яким програма розвитку ООН порівнює рівень соціального й економічного розвитку різних країн, показник освітньої діяльності є одним з основних індикаторів в інтегрованій оцінці якості людського життя. За останніми оцінками індексу розвитку людського потенціалу, проведеними у 2004 році, Україна посідає 70-е місце в рейтингу досліджених 177 країн і належить до держав з середнім рівнем ІРЛП (0,777). Водночас її індекс рівня освіти (ІРО = 0,94) відповідає індексові країн з високим рівнем розвитку людського потенціалу [3; 5].

Стратегія якості освіти є основою освітньої політики багатьох країн світу, в тому числі України [3; 5].

У Національній доктрині розвитку освіти України зазначено, що вища освіта є стратегічним ресурсом поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету і конкурентоспроможності держави на міжнародній арені, а якість освіти визначена національним пріоритетом і передумовою національної безпеки держави [6; 7].

Спрямованість державної політики на поліпшення якості освіти та підвищення освітнього цензу громадян простежується в конкретних діях уряду України. Це відображено в основних положеннях Конституції України, Законах України «Про освіту» [4]. У доктрині проголошено створення системи моніторингу освітнього процесу та ефективності управління освітою. З метою забезпечення полегшення функціонування та інноваційного розвитку освіти в Україні, підвищення її якості та доступності, інтеграції до європейського освітнього простору із збереженням національних досягнень і традицій минулих **2011 рік** Указом Президента України № 926/2010 від 30 вересня 2010 **оголошено роком освіти та інформаційного простору**.

Контроль якості освіти здійснюється шляхом запровадження уніфікованих критеріїв і методів оцінки, яка ґрунтується не на тривалості або змісті освіти, а на тих знаннях уміннях і навичках, що отримали випускними впродовж навчання [1].

Як зазначає більшість дослідників, якість освіти – це узагальнений показник розвитку суспільства в певному частковому вимірі. В Європі якість освіти нині сприймають як об'єкт суспільного єднання різних національних систем створення єдиного європейського простору. В угоді ЄС зазначено, що європейська спільнота сприятиме розвитку якісної освіти, заохочуючи співпрацю країн-членів ЄС, підтримуючи і поважаючи їхню відповідальність за зміст навчання й організацію освітніх систем, національну культуру, мовну різноманітність.

Враховуючи попит суспільства у фахівцях, спроможних організувати якісний навчальний процес, виникла необхідність у підготовці високо кваліфікованих фахівців з управління навчальним закладом. З метою реалізації цієї мети у 2007 р. у Київському славістичному університеті розпочата підготовка фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня “магістр” напряму «Специфічні категорії» зі спеціальності 8.18010020 «Управління навчальним закладом», кваліфікації 12 «Керівник підприємства, установи та організації (у сфері освіти та виробничого навчання)» для подальшої діяльності у сфері надання освітніх послуг.

Протягом п'яти років (2007-2011 рр.) проведено системне дослідження якості освіти магістрів з вивченням комплексу проблем, що охоплюють з'ясування сутності базових понять освіти магістрів (структурні компоненти, критерії норми), визначення процедур і показників оцінювання якості освіти (освітнього процесу, результату, функціонування системи), а також моніторинг з прийняття управлінських рішень для забезпечення встановлених норм якості освіти на всіх її рівнях.

Для досягнення освітньої мети – виховання відповідальної особистості, яка здатна до самоосвіти і саморозвитку, вміє критично мислити, опрацюовувати різну інформацію, використовувати набуті знання і вміння для творчого вирішення проблем проведено моніторинг своєчасної об'єктивної інформації щодо якості освіти. Досягнення якості освіти можна вважати процесом управління навчанням, а суб'єктами мають виступати викладачі і магістри.

Особистісне спрямування освіти зумовлює потребу оцінювати якість освіти в єдності:

- індивідуальних характеристик особистості,
- педагогічних показників організації освітнього середовища,

– соціальних параметрів функціонування освітніх систем.

Оцінювання якості освіти здійснювали з урахуванням категорій освіти, визначених у посібнику «Моніторинг якості освіти: світові досягнення та управлінські перспективи» [5], аналізуючи політичну, соціальну, педагогічну категорію та категорію управління якості освіти. Основна увага приділена педагогічній категорії якості освіти, яка є квінтесенцією сутності поняття, процедур діагностування, аналізу явищ і властивостей суб'єктів освітнього процесу.

Вона має відповідати особистісним і суспільним цілям освіти, політичній стратегії й розвитку в контексті вітчизняних і світових тенденцій, закономірностям менеджменту освіти на різних рівнях управління.

При оцінюванні якості освіти враховано вплив **внутрішніх і зовнішніх чинників на формування якості освіти** [2].

Зовнішні чинники якості освіти – це доступність якісної освіти усім громадянам незалежно від їх соціального й майнового статусів чи інших обмежень, відповідність якості освіти освітнім стандартам, навчання впродовж життя, відкриття перспектив професійного росту. При формуванні контингенту студентів робота була спрямована на заохочення молодих спеціалістів або магістрів з повною вищою освітою, особливо з досвідом практичної діяльності (за будь-яким напрямом підготовки) до вступу в магістратуру КСУ з метою подальшої роботи у сфері надання освітніх послуг. У проспекті про спеціальність, інформаційних рекламних матеріалах та на сайті КСУ сформульовано основні напрями професійної діяльності майбутніх фахівців і шляхи забезпечення найбільш ефективного функціонування освітніх структур відповідно до державних вимог та з урахуванням світових тенденцій і надбань у сфері освіти. Ефективність профорієнтаційної роботи підтверджена 5 наборами та випусками студентів.

Внутрішні чинники якості освіти характеризують

- якість освітнього середовища,
- якість реалізації освітнього процесу,
- якість результатів освітнього процесу.

Якість освітнього середовища охоплює:

- ефективність прийняття управлінських рішень;
- технологічне управління освітнім процесом;
- організацію навчального процесу (розклад, обсяг, розподіл, картки навантаження);
- навчально-методичні розробки з 18 спеціальних дисциплін;
- ресурсне забезпечення навчального процесу;
- аналіз якості кадрового складу, підвищення кваліфікації.

Якість реалізації освітнього процесу включає:

- реалізацію навчального плану,
- виконання навчальних програм,
- ефективність науково-методичної роботи,
- педагогічну майстерність викладача,
- методологічні семінари,
- забезпеченість підручниками та їх якість,
- науково-дослідну роботу студентів,
- управлінську навчально-виробничу практику,
- ефективність засобів навчання, відкриті лекції,
- використання новітніх інноваційних освітніх технологій.

Відомо, що пасивне засвоєння інформації призводить до швидкої втрати зацікавленості до предметів. Тому у навчальному процесі значна увага приділяється методам інтерактивного навчання, таким як: проблемно-орієнтовані дискусії, аналіз конкретних ситуацій або кейсів, робота в малій групі, презентації, ділові рольові ігри, семінари-конференції, тренінги, методи моделювання, технології моніторингового супроводу управління науково-дослідницькою діяльністю студентів, технології комп'ютерного навчання [2].

Інтерактивні технології впроваджуються у поєднанні з мультимедійними технічними засобами (комп'ютери, супутникове телебачення).

Якість результатів освітнього процесу містить у собі:

- успішність студентів та їх якість,
- аналіз самостійної, індивідуальної роботи,
- творчий потенціал студентів, креативне мислення,
- працевлаштування,
- привабливість професії.

Для оцінювання результатів освітнього процесу проведено моніторинг навчальних досягнень магістрів як основного індикатора якості освіти. Система оцінювання містить в собі: види оцінювання, функції оцінювання (стимулююча, виховна), шкалу оцінювання.

Надаємо важливого значення поточному оцінюванню, яке дає можливість відслідкувати успіхи і проблеми в навчанні магістрів. До речі, в розвинутих країнах ця практика є найоптимальнішим інструментом і виконує стимулюючу і виховну роль.

Успішність навчання магістрантів в різні роки дорівнює 90-100%. Якість навчання у цей період склала 75-89%, що вище норми на 50 %. Студенти недостатньо підготовлені до вивчення економічних дисциплін і комп'ютерних технологій, з цих дисциплін якість навчання становить 45 %.

У майбутньому робота кафедри буде спрямована на посилення профорієнтаційної роботи, розвитку творчого потенціалу студентів, аналізу самостійної роботи, удосконалення розробки і впровадження тестів та інших методів оцінювання якості підготовки магістрів зі спеціальності “Управління навчальним закладом” (УНЗ).

Важливим показником забезпечення якісної освіти при підготовці магістрів зі спеціальності УНЗ є високий попит на випускників з цієї спеціальності Київського славістичного університету.

Одержання дипломів за спеціальністю “Управління навчальним закладом” освітньо-кваліфікаційного рівня магістр стало важливим поштовхом для професійного росту випускників. Сьогодні вони успішно використовують свої знання в різних галузях освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Болонський процес у фактах і документах (Сорбонна-Болонья-Саламанка-Прага-Берлін) / Упорядники: Степко М. Ф., Болюбаш Я. Я., Шинкарук В. Д., Грубінко В. В., Бабин І. І. – Тернопіль : Вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2003. – 52 с.
2. Вятчаніна Л. І. Впровадження сучасних педагогічних технологій-шлях до підвищення якості освіти/ Л. І. Вятчаніна // Матеріали третього міжнародного конгресу «Українська освіта у світовому часопросторі». – К.: 2009. – С.49 – 53.
3. Доклад о развитии человека 2004: культурная свобода в современном многообразном мире / Программа развития Организации Объединенных Наций; пер. с англ. – М. : Весь Мир, 2004. – 314 с.
4. Закон України “Про вищу освіту” // Законодавство України про освіту. Збірник законів. – К. : Парламентське вид-во, 2002. – 323 с.
5. Моніторинг якості освіти. Світові досягнення та українські перспективи. – К. : МОН України, 2004. – С. 40 – 47.
6. Національна доктрина розвитку освіти // II Всеукраїнський з’їзд працівників освіти. – К., 2002. – 232 с.
7. Про Національну доктрину розвитку освіти: Указ Президента України від 17 квітня 2002 р. № 347 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 16. – 860 с.